הורה כהן משיח פרק שני הוריות

כג א מיי' פי"ג מהל' שגגות הלכה ז סמג עשין רין:
כד ב מיי' שם פי"ח הלכה ז:
ג ומיי' שם פי"ד הל"ב):
כה ח מיי' שם פי"ב הלכה ח:
כו ה מיי' שם פ"ח הל"ח:
כז ו עיי' בהשגות בפי"א שם הל' ז ובכ"מ שם ובמ"ע:
כח ז מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל' ה ופ"ג מהל' מלכים הל' ז:

תורה אור השלם

1. את כל אשר צוה יי אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יי והלאה לדרתיכם:
במדבר טו כג
2. ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יי רפאך: שמות טו כו
3. והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה:
ויקרא ה ה
4. ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית: ובא הכהן וראה והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא:
ויקרא יד לט,מד
5. או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם:
ויקרא ה ב

רבינו חננאל

הדר ביה מיניה כמדיר דמי קס"ל: **ר"טבא** שהוריית משיח לעצמו כהוריית ב"ד לצבור מנא הני מילי דת"ר בספ"א אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם הרי משיח כצבור מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה. פי' העלם דבר מב"ד. ושגגת מעשה הקהל. אף משיח אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה. הלא דין הוא. פי' מן הדין הוא שלא יתחייב משיח אלא בהעלם דבר עם שגגת המעשה אע"פ שלא נכתב לאשמת העם (שיך לדף ז ע"א) צבור מוצא מכלל יחידין ומשיח מוצא מכלל יחידין מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה אף יחיד כו: [אן] כלך לדרך זו נשיא מוצא מכלל יחיד. [ס"א צבור] פי' שקרבנו שעיר ומשיח מוצא מכלל יחיד [ס"א צבור] פי' שקרבנו שעיר. מה נשיא מביא בשגגת מעשה אף משיח כן. נראה למי דומה צבור כפר ואין מביאין אשם תלוי. פירוש אם הורו ב"ד ועשו הקהל ונסתפק להן אם הורו אם לאו. והוא הדין אם הורו ונסתפק לקהל אי עשו אם לא לא מייתי א) קרבן צבור תלוי דכתיב ונודעה החטאה וגו' אבל כל אחד מביא אשם תלוי ומשיח כפר ואין מביא אשם תלוי. פי' לקמן איקימנן דכדי נסבה. מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח כן: [אן] כלך לדרך זו נשיא מביא שעירה בעבודה כוכבים ומביא אשם ודאי. פי' אשם מעילות וגזלות ושפחה חרופה וגזיר ב) המפורש בפ' איזהו מקומן בשחיטת קדשים. ומשיח מביא שעירה בעבודה כוכבים ומביא אשם ודאי. פי' נשיא ומשיח מייתו שעירה בעבודה כוכבים דכתיב בפרשה שלח לך ואם נפש אחת תחטא בשגגה. ותניא עלה בספרי עבודת כוכבים היתה בכלל כל המצות שהיחיד מביא עליהן כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר הרי הכתיב מוציאה מכלל להחמיר עליה לידון בקבועה ושיהו יחיד ונשיא [ומשיח] מביאין עליה עז בת שנתה לחטאת לכך נאמר פרשה [זן]. פי' נפש כל דהו משמע. ואמרינן לקמן ואם נפש אחת אחד יחיד כו' ותרוויהו מייתו אשם ודאי. דתניא בספרא נפש כי תחטאו מעל וגו' לרבות כהן משיח למעילה. פי' כהדיוט כ"ש נשיא דוד. פי' אבל צבור לא מייתו אשם. פי' בשתוף צבור. חדא דנפש כתיב ותו דקרבן לא מייתי צבור אלא על דבר שדומנו כרת ושגגתו חטאת. נקוט האי כללא בידך כל היכא דכתיב נפש לא מחייב צבור. מה נשיא מביא בשגגת מעשה. אף משיח מביא בשגגת מעשה ת"ל לאשמת העם הרי משיח בצבור. מה צבור אינו מביא כו'. פי' לאשמת

ב) נראה דל"ל דלא מייתי לצבור אשם תלוי. ג) מגורע ל"ל נכנסת כמ"ש לקמן דף י"ד ע"ב.

למן היום וגו'. הכי משמע את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה שנתמנה בתחילה לדורותיכם כל עבודת כוכבים ומנין שזו עבודת כוכבים מדכתיב בהדי' למן היום אשר צוה ה' והלאה שאר מצות והלאה לומר מכאן ואילך לדורותיכם איזו היא מצוה שנאמרה בתחילה היו אומר זו עבודת כוכבים דכתיב בתחילת עשרת הדברות [1] אנכי ולא יהיה לך דהיינו עבודת כוכבים: **ו' מצות נצטוו במרה.** דהיינו קודם מתן תורה אלמא עבודת כוכבים לא נאמרה תחלה: **מחוורתא כדשנינן מעיקרא.** כדכתיב ר' יהושע בן לוי אז כדברי רבי: **מתני' אין נ"ד חייבין קרבן על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.** דהיינו עומאת מקדש וקדשיו עשה שבמקדש ושלמו מן המתנה כל לרוע [2] לא תעשה ולא יטמאו את מחניהם [3] שאע"פ שהוא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת הואיל ואין שגגתו חטאת קבועה אלא קרבן חטאת עולה ויורד הלכך פעור לגמרי כדמפרש בגמרא. ואפילו דקתני אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש לא קא מיירי בכהן משיח אלא משום דהוי פלוגתא דר"ש ור"ע ור"ש לא פטר ליה מפר כו' אומעת מקדש וקדשיו ור"ש פטר ליה לגמרי כדמפרש בגמרא בפוף פירקין [ע.]: **ואין מביאין.** יחידין: **אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.** דאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה כדמפרש בגמ' אבל אינו בא אלא על ספק עולה ויורד נמי הא כתיב [3] והיה כי יאשם לאחת מאלה דנין [7] (אשם מן אשמו) ואין דנין אשם מן יאשם ומאי נ"מ והא תני דבי רבי ישמעאל [4] ושב הכהן ובא הכהן [8] זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד נילף מן ואשם מטומאת מקדש וקדשיו דכתיב [5] והוא טמא ואשם אמר רב פפא דנין ואשם ומצות ה' מן ואשם ומצות ה' א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא ונילף ואשם ונשיאת עון מן ואשם ונשיא' עון אלא אמר ר"נ בר יצחק דנין ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה מואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה ואל יוכיח שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו שלא נאמר בהם ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה: **מתני'** [9] אין חייבין על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו [10] והנשיא כיוצא בהם דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול [11] שהמלך לא דן ולא דנין אותו [לא מעיד ולא מעידין אותו]: **גמ'** אמר עולא מ"ט דר' יוסי הגלילי אמר קרא והיה כי יאשם לאחת מאלה כל שמתחייב באחת מתחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן ואימא מתחיי' באחת מהן ואע"פ שאין מתחיי' בכולן אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא דתניא היה רבי ירמיה אומר נאמר

[1] למן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם איזו היא מצוה שהיא נאמרה בתחלה הוי אומר זו עבודת כוכבים והא אמר מר [6] עשר מצות נצטוו ישראל במרה [2] (דכתי' [2] והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך) אלא מחווורתא כדשנינן מעיקרא: **מתני'** [3] אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש [4] ואין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש אבל [5] חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה ומביאים אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבנדה איזו היא מצות עשה שבנדה פרוש מן הנדה ומצות לא תעשה אל תבא על הנדה: **גמ'** מנא הני מילי דצבור לא מחייב קרבן בעלמא ויחיד אשם תלוי נמי לא אמר רב יצחק בר אבדימי נאמר ואשם בחטאת ובאשם תלוי ונאמר ואשמו בצבור מה ואשם ביחיד בחטאת קבועה אף ואשמו בצבור [6] בחטאת קבועה ומה צבור בחטאת קבועה [7] אף אשם תלוי נמי אין בא אלא על ספק חטאת קבועה אמרי אי הכי קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב [3] והיה כי יאשם לאחת מאלה דנין [7] (אשם מן אשמו) ואין דנין אשם מן יאשם ומאי נ"מ והא תני דבי רבי ישמעאל [4] ושב הכהן ובא הכהן [8] זו היא שיבה זו היא ביאה ועוד נילף מן ואשם מטומאת מקדש וקדשיו דכתיב [5] והוא טמא ואשם אמר רב פפא דנין ואשם ומצות ה' מן ואשם ומצות ה' א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא ונילף ואשם ונשיאת עון מן ואשם ונשיא' עון אלא אמר ר"נ בר יצחק דנין ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה מואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה ואל יוכיח שמיעת קול וביטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו שלא נאמר בהם ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה: **מתני'** [9] אין חייבין על שמיעת קול ועל ביטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו [10] והנשיא כיוצא בהם דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול [11] שהמלך לא דן ולא דנין אותו [לא מעיד ולא מעידין אותו]: **גמ'** אמר עולא מ"ט דר' יוסי הגלילי אמר קרא והיה כי יאשם לאחת מאלה כל שמתחייב באחת מתחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן ואימא מתחיי' באחת מהן ואע"פ שאין מתחיי' בכולן אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא דתניא היה רבי ירמיה אומר נאמר

ותרתי מפקינן מדר' יחמן בר אבדימי מדא לצבור בחטאת קבועה דאין ב"ד חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואידך דאין אשם תלוי בא עליו אלא על ספק חטאת קבועה דאשם תלוי אפי' דיחיד אינו בא על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי אינו ספק עולה ויורד נמי הא כתיב כי יאשם. דכתיב נפש כי תחטא בשגגה ושמעה קול אלה דהיינו שמיעת הקול [וכתיב או נפש אשר תגע וגו' דהיינו טומאת מקדש וקדשיו וכתיב] או נפש כי תשבע לבטא בשפתים וגו' דהיינו בטוי שפתים דכולהו בקרבן עולה ויורד וכתיב והיה כי יאשם בעולה ויורד לאחת מאלה מה כי יאשם בעולה ויורד אף ואשם דכתיב באשם תלוי מהו במקום עולה ויורד דלהוי אשם תלוי בא אפי' על ספק חטאת שאינה קבועה: **זו היא שיבה זו היא ביאה.** דכתיב ושב הכהן ובא הכהן מנין לגיאה אלא הכי הוא הכהן מביאו לגיאה דהאי שיבה זו היא ביאה לגיאה דמי דכתיב ובא הכהן מנין לביאה אלא הכי הוא הכהן מביאו לביאה דהאי שיבה זו היא ביאה לגיאה דמי דכתיב

לא תגיע ידו לא תשיג ידו. דמסמע מי שבא לידי עניות ועשירות דפעמים עני ופעמים עשיר הוא דישנו בקרבן עולה ויורד יצא משיח ונשיא דלעולם עשירים הם: **נשיא** שאין על גביו שום אדון אלא ה' דהיינו מלך ומנהיג לעולם עשיר הוא. וכ"ג בעניין שיבא גדול מאחיו בעושר דליהיו לעולם עשיר: **נשיא משלמרע.** לר' ירמיה ולר' יוסי הגלילי דעבר מנשיאותו שאין רשות להיות מלך כשהוא מצורע כדאמרי' לקמן בפ"ב (דף י.) ויגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו ויש בנין המחפשים [1] דמשמע שנעשה מחפש ממלכותו: **מכו.** מי אמרי' פטור מקרבן עולה ויורד כשהוא נשיא ועכשיו כשנצטרע דעבר מנשיאותו ליחייב לו דלמא מאי דהוי הוי כשהוא נשיא כלומר הואיל ודמה ידמה כשנצטרע. ל"א מדמה דהי לאחר נשיאות מקרבן עולה ויורד לגמרי דהואיל ודמה ידמה לפילו כשנצטרע לו דלמא מיפטר פטור נשיאות מקרבן עולה ויורד וזמנן דליכא נשיאות ליחייב דהיינו משנצטרע: **ג"ל.** ממלי קבעית לחיוביה לתמוי קרבן כשנצטרע מממון שלך לו מממון דגזה דדיה הוי אומר מגזה דידי' הוא דבעי לתמוי וכיון דמגזה דידיה קבעי לתמוי אמעו לחכי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דה"ק רבי ירמיה ור' יוסי ילא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות הלי נשיא שנצטרע נמי אינו בא לידי עניות דגזה דידיה כלומר אלא הלכך פטור לגמרי: **הניח ר"ע אומר משיח פטור מכולם.** מקרבן עולה ויורד דכתיב זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה דהיינו חביתי כהן משיח דתניתן בתה לו חובה ואין אחרת בתה לו חובה הלכך פטור מכולם מעולה ויורד ואמרינן לקמן דמפר לא פטר ליה ר"ע ואיכא למרולי דטעמא דר"ע משום דמעולה ויורד הוא דאמעיט דכתיב זה קרבן אהרן אבל מפר לא אמעיט: **אימא כי מעטי' קרא.** לכהן משיח: **מדלי דלות.** דהיינו מעשירית האיפה דכתיב זה קרבן אהרן דאין אחרת עשירית האיפה בתה לו חובה: **מדלות לא מעטיה.** דעל שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו לחייב כשבה או שעירה לו תורים וכי יוה"כ: **לא ס"ד דכתיב.** גבי עשירית האיפה וכפר עליו הכהן מאחת מלאה דמשמע כל המתכפר באחת כלומר בכל אחת ואחת אפילו בעשירית האיפה מתכפר בכולן דישנו בעשירות ובדלות ובדלי דלות: **ושאין מתכפר באחת מהן.** כגון משיח בזדון אין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן: **אין מתכפר בכולם.** דאמעיט נמי דאינו בקרבן עולה ויורד כלל: **אלא מעתה הלי דכתיב באחת מאלה הכי נמי דכל דמחייב באחת.** כלומר בכל אחת ואחת מחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אינו מתחייב בכולן דאינו בעשירית האיפה דמסמע דבעשירית האיפה מתחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אינו מתחייב בכולן אלא מעתה דכתיב [2] והיה כי יאשם לאחת מאלה ה"נ דכל המתחייב באחת מתחייב' בכולן ושאין מתחייב באחת אין מתחייב בכולן אלמה תנן ר"ע אומר נשיא [3] חייב חוץ משמיעת קול אביי ורבא דאמרי תרוייהו מאחת משמע ליה לאחת לא משמע ליה ומ"ש מאחת דמשמע ליה דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה למימרא דכל דמחייב בעשירית האיפה מחייב בכולן דאי ס"ד מתחייב באחת אע"פ שאין מתחייב בכולן נכתביה להאי מאחת מאלה בדלות א"נ בעשירות: **מתני'** [4] כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת החיחד מביא כשבה ושעירה [5] והנשיא שעיר [6] ומשיח [7] וב"ד מביאין פר [8] ובעבודת כוכבים היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה [9] וב"ד פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת אשם תלוי [10] היחיד [11] והנשיא חייבין [12] ומשיח [13] וב"ד פטורין [14] אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבין וב"ד פטורין [15] על שמיעת הקול ועל בטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין [16] היחיד והנשיא והמשיח חייבין אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי [17] ר"ש ומה הן מביאין [18] קרבן עולה ויורד [19] ר"א אומר הנשיא מביא שעיר: **גמ'** תניא ר"ש היה נותן כלל כל שהיחיד באשם תלוי הנשיא כיוצא בו משיח וב"ד פטורין וכל שהוא באשם ודאי נשיא ומשיח כיוצא בהן וב"ד פטורין שמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו בית דין פטורין נשיא ומשיח חייבין אלא שאין הנשיא חייב בשמיעת הקול ולא משיח בטומאת מקדש וקדשיו כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין הא גופא קשיא אמרת שאין משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו בטומאת מקדש וקדשיו הוא דפטור אבל בשמיעת הקול ובטוי שפתים חייב אימא סיפא כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין קתני משיח ובית דין פטורין מה בית דין פטורין מכולהון אף משיח פטור מכולהון קשיין

[1] לא תגיע ידו ונאמר [2] לא תשיג ידו מי שבא לידי עניות ועשירות יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות נשיא דכתיב [3] ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו [4] מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו משיח דכתיב [5] והכהן הגדול מאחיו [6] א שהוא גדול מאחיו בנוי בכח בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו גדלהו משל אחיו ת"ל והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו [7] גדלהו מאחיו בעא מיניה רבינא מר"נ בר יצחק נשיא שנצטרע מהו מידחא דחי או מיפטר פטיר [8] א"ל דילך או דגזא תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולן אמר רבא מ"ט דר"ע אמר קרא [9] זה קרבן אהרן ובניו זו באה חובה לו ואין אחרת באה חובה לו ואימא כי ממעט ליה רחמנא מדלי דלות ומאי ניהו עשירית האיפה אבל עניות ועשירו' לא מעטיה רחמנא לא ס"ד דכתי' [10] וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה המתכפר באחת מתכפר בכולן ושאין מתכפר באחת אין מתכפר בכולן אלא מעתה דכתיב [11] והיה כי יאשם לאחת מאלה ה"נ דכל המתחייב באחת מתחיי' בכולן ושאין מתחיי' באחת אין מתחייב בכולן אלמה תנן ר"ע אומר נשיא [12] חייב חוץ משמיעת קול אביי ורבא דאמרי תרוייהו מאחת משמע ליה לאחת לא משמע ליה ומ"ש מאחת דמשמע ליה דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה למימרא דכל דמחייב בעשירית האיפה מחייב בכולן דאי ס"ד מתחייב באחת אע"פ שאין מתחייב בכולן נכתביה להאי מאחת מאלה בדלות א"נ בעשירות: **מתני'** [13] כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת החיחד מביא כשבה ושעירה [14] והנשיא שעיר [15] ומשיח [16] וב"ד מביאין פר [17] ובעבודת כוכבים היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה [18] וב"ד פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת אשם תלוי [19] היחיד [20] והנשיא חייבין [21] ומשיח [22] וב"ד פטורין [23] אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבין וב"ד פטורין [24] על שמיעת הקול ועל בטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין [25] היחיד והנשיא והמשיח חייבין אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי [26] ר"ש ומה הן מביאין [27] קרבן עולה ויורד [28] ר"א אומר הנשיא מביא שעיר: **גמ'** תניא ר"ש היה נותן כלל כל שהיחיד באשם תלוי הנשיא כיוצא בו משיח וב"ד דלמא מהכא נגיעה דידי' לא מעטיה רחמנא אלא נגיעה דידיה לא מעטיה רחמנא: **לא תגיע ידו לא תשיג ידו.** דמסמע מי שבא לידי עניות ועשירות דפעמים עני ופעמים עשיר הוא דישנו בקרבן עולה ויורד יצא משיח ונשיא דלעולם עשירים הם: **נשיא** שאין על גביו שום אדון אלא ה' דהיינו מלך ומנהיג לעולם עשיר הוא. וכ"ג בעניין שיבא גדול מאחיו בעושר דליהיו לעולם עשיר: **נשיא משלמרע.** לר' ירמיה ולר' יוסי הגלילי דעבר מנשיאותו שאין רשות להיות מלך כשהוא מצורע כדאמרי' לקמן בפ"ב (דף י.) ויגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו ויש בנין המחפשים [1] דמשמע שנעשה מחפש ממלכותו: **מכו.** מי אמרי' פטור מקרבן עולה ויורד כשהוא נשיא ועכשיו כשנצטרע דעבר מנשיאותו ליחייב לו דלמא מאי דהוי הוי כשהוא נשיא כלומר הואיל ודמה ידמה כשנצטרע. ל"א מדמה דהי לאחר נשיאות מקרבן עולה ויורד לגמרי דהואיל ודמה ידמה לפילו כשנצטרע לו דלמא מיפטר פטור נשיאות מקרבן עולה ויורד וזמנן דליכא נשיאות ליחייב דהיינו משנצטרע: **ג"ל.** ממלי קבעית לחיוביה לתמוי קרבן כשנצטרע מממון שלך לו מממון דגזה דדיה הוי אומר מגזה דידי' הוא דבעי לתמוי וכיון דמגזה דידיה קבעי לתמוי אמעו לחכי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דה"ק רבי ירמיה ור' יוסי ילא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות הלי נשיא דגזה דידיה הוי אומר מגזה דידי' הוא דבעי לתמוי וכיון דמגזה דידיה קבעי לתמוי אמעו לחכי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דה"ק רבי ירמיה ור' יוסי ילא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות הלי נשיא שנצטרע נמי אינו בא לידי עניות דגזה דידיה כלומר אלא הלכך פטור לגמרי: **הניח ר"ע אומר משיח פטור מכולם.** מקרבן עולה ויורד דכתיב זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה דהיינו חביתי כהן משיח דתניתן בתה לו חובה ואין אחרת בתה לו חובה הלכך פטור מכולם מעולה ויורד ואמרינן לקמן דמפר לא פטר ליה ר"ע ואיכא למרולי דטעמא דר"ע משום דמעולה ויורד הוא דאמעיט דכתיב זה קרבן אהרן אבל מפר לא אמעיט: **אימא כי מעטי' קרא.** לכהן משיח: **מדלי דלות.** דהיינו מעשירית האיפה דכתיב זה קרבן אהרן דאין אחרת עשירית האיפה בתה לו חובה: **מדלות לא מעטיה.** דעל שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו לחייב כשבה או שעירה לו תורים וכי יוה"כ: **לא ס"ד דכתיב.** גבי עשירית האיפה וכפר עליו הכהן מאחת מאלה דמשמע כל המתכפר באחת כלומר בכל אחת ואחת אפילו בעשירית האיפה מתכפר בכולן דישנו בעשירות ובדלות ובדלי דלות: **ושאין מתכפר באחת מהן.** כגון משיח בזדון אין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן: **אין מתכפר בכולם.** דאמעיט נמי דאינו בקרבן עולה ויורד כלל: **אלא מעתה הלי דכתיב באחת מאלה הכי נמי דכל דמחייב באחת.** כלומר בכל אחת ואחת מחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אינו מתחייב בכולן דאינו בעשירית האיפה דמסמע דבעשירית האיפה מתחייב בכולן ושאין מתחייב באחת אינו מתחייב בכולן אלא מעתה דכתיב [2] והיה כי יאשם לאחת מאלה ה"נ דכל המתחייב באחת מתחיי' בכולן ושאין מתחיי' באחת אין מתחייב בכולן אלמה תנן ר"ע אומר נשיא [3] חייב חוץ משמיעת קול אביי ורבא דאמרי תרוייהו מאחת משמע ליה לאחת לא משמע ליה ומ"ש מאחת דמשמע ליה דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה למימרא דכל דמחייב בעשירית האיפה מחייב בכולן דאי ס"ד מתחייב באחת אע"פ שאין מתחייב בכולן נכתביה להאי מאחת מאלה בדלות א"נ בעשירות: **מתני'** [4] כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת החיחד מביא כשבה ושעירה [5] והנשיא שעיר [6] ומשיח [7] וב"ד מביאין פר [8] ובעבודת כוכבים היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה [9] וב"ד פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת אשם תלוי [10] היחיד [11] והנשיא חייבין [12] ומשיח [13] וב"ד פטורין [14] אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבין וב"ד פטורין [15] על שמיעת הקול ועל בטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין [16] היחיד והנשיא והמשיח חייבין אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי [17] ר"ש ומה הן מביאין [18] קרבן עולה ויורד [19] ר"א אומר הנשיא מביא שעיר: **גמ'** תניא ר"ש היה נותן כלל כל שהיחיד באשם תלוי הנשיא כיוצא בו משיח וב"ד דלמעט ג' דלין מתמייב בחטת מהן מתמייב בשאר כולן: **נלקביה רחמנא להאי מאחת בדלות.** בתורין ובני יונה: **אי נמי בעשירות.** דהיינו כשבה או שעירה אלא מדכתב ביה רחמנא מאחת גבי עשירית האיפה דשאין מתמייב בעשירית האיפה אין מתמייב בכולן כלל הלכך פטור משיח מכולן הואיל ואין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן דאין אחרת בתה לו חובה: **מתני' כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן וכו' משיח וכ"ד מביאין פר.** דלמרינן לעיל (דף ח.) נאמר כאן עליה [1] ואומר להן [2] לגלות עבודה עליה וכו'. ונשיא יליף ממצות יחיד ואם נפש ילמוד תחתון מעליון: **ובעבודה כוכבים יחיד ונשיא ומשיח מביאים שעירה.** דכתיב בפרשת שלח לך בעבודת כוכבים [3] ואם נפש וגו' וכולן בכלל נפש אחת הן: **וכ"ד מביאין פר ושעיר.** דכתיב בפרשת שלח לך [4] ואמר לעיל (דף ז:) יליף מעיני מעיני מה להלן ב"ד אף כאן ב"ד: **אשם תלוי היחיד והנשיא חייבים בין דין ומשיח פטורים.** דלמר נרים פירקין (ז.) דכתיב באשם תלוי [5] וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאו ושגגתו שוה וכו': **אשם ודאי יחיד ונשיא ומשיח חייבין.** דכתיב באשמות ואם נפש [6] ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן. והא דתנן לעיל (דף ח.) אין מחייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואשם ודאי אין שגגתו חטאת וכן המשיח דגבי אשם ודאי פר הוא דלא יביא אבל אשם ודאי יביא בהדייהו: **וכ"ד פטורים.** מאשם ודאי דפטורים לגמרי דתנן בכלל נפש אחת: **על שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו כ"ד פטורין.** דאמר לעיל (שם:) אין חטאת בזדון אלא בקבועה והני עולה ויורד ניהו: **יחיד ונשיא ומשיח חייבין.** בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דכולן בכלל נפש אחת הן: **אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי רבי שמעון.** מפרש בגמרא (ע"ב). והוא הדין דקאמר רבי שמעון אלא שאין הנשיא חייב על שמיעת הקול דאמלך לא מעיד ולא מעידין אותו [1] אלא לא אצטריך ליה לאימתא דהא מנא ליה לעיל ר"ע [מ.]: **ומה הן מביאין.** נשיא בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ומשיח בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת קרבן עולה ויורד: **ר"א אומר אף שאין כ"ג ומשיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו.** דהיינו שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו: **משיח וכ"ד פטורין.** משיח דומיא דכ"ד מה כ"ד פטורים מכולהו משמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דלבור אין חטאתו אלא בקבועה אף משיח פטור מכולהו:

קשיין

[1] לא תגיע ידו ונאמר [2] לא תשיג ידו מי שבא לידי עניות ועשירות יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות נשיא דכתיב [3] ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו [4] מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו משיח דכתיב [5] והכהן הגדול מאחיו בנוי בכח בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו גדלהו משל אחיו ת"ל והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו [6] גדלהו מאחיו בעא מיניה רבינא מר"נ בר יצחק נשיא שנצטרע מהו מידחא דחי או מיפטר פטיר [7] א"ל דילך או דגזא תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולן אמר רבא מ"ט דר"ע אמר קרא [8] זה קרבן אהרן ובניו זו באה חובה לו ואין אחרת באה חובה לו ואימא כי ממעט ליה רחמנא מדלי דלות ומאי ניהו עשירית האיפה אבל עניות ועשירו' לא מעטיה רחמנא לא ס"ד דכתי' [9] וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה המתכפר באחת מתכפר בכולן ושאין מתכפר באחת אין מתכפר בכולן אלא מעתה דכתיב [10] והיה כי יאשם לאחת מאלה ה"נ דכל המתחייב באחת מתחיי' בכולן ושאין מתחיי' באחת אין מתחייב בכולן אלמה תנן ר"ע אומר נשיא [11] חייב חוץ משמיעת קול אביי ורבא דאמרי תרוייהו מאחת משמע ליה לאחת לא משמע ליה ומ"ש מאחת דמשמע ליה דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה למימרא דכל דמחייב בעשירית האיפה מחייב בכולן דאי ס"ד מתחייב באחת אע"פ שאין מתחייב בכולן נכתביה להאי מאחת מאלה בדלות א"נ בעשירות: **מתני'** [12] כל המצות שבתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת החיחד מביא כשבה ושעירה [13] והנשיא שעיר [14] ומשיח [15] וב"ד מביאין פר [16] ובעבודת כוכבים היחיד והנשיא והמשיח מביאין שעירה [17] וב"ד פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת אשם תלוי [18] היחיד [19] והנשיא חייבין [20] ומשיח [21] וב"ד פטורין [22] אשם ודאי היחיד והנשיא והמשיח חייבין וב"ד פטורין [23] על שמיעת הקול ועל בטוי שפתים ועל טומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין [24] היחיד והנשיא והמשיח חייבין אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי [25] ר"ש ומה הן מביאין [26] קרבן עולה ויורד [27] ר"א אומר הנשיא מביא שעיר: **גמ'** תניא ר"ש היה נותן כלל כל שהיחיד באשם תלוי הנשיא כיוצא בו משיח וב"ד פטורין וכל שהוא באשם ודאי נשיא ומשיח כיוצא בהן וב"ד פטורין שמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו בית דין פטורין נשיא ומשיח חייבין אלא שאין הנשיא חייב בשמיעת הקול ולא משיח בטומאת מקדש וקדשיו כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין הא גופא קשיא אמרת שאין משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו בטומאת מקדש וקדשיו הוא דפטור אבל בשמיעת הקול ובטוי שפתים חייב אימא סיפא כל שהוא בעולה ויורד נשיא כיוצא בו משיח ובית דין פטורין קתני משיח ובית דין פטורין מה בית דין פטורין מכולהון אף משיח פטור מכולהון קשיין

מוסף רש"י

הנשיא מביא שעיר. כליני בכל המלות שבתורה (בריתות ב).

תוספות הרא"ש

א"ל דילך או דגזא דידיה. פי' רש"י ד"ל (כו') משלך או מאוצר שלו יביא פשיטא דמשלו יביא הלכך אפילו נצטרע נמי פטור דגזא דידיה כדקאי והרי אינו בא לידי עניות. ולא נהירא להרמ"ה ז"ל דאף על פי שיש לו ממון הרבה יכול לבוא לידי עניות כיון שהוא עבר במלכותו ואין בידו ליקח מעם הארץ מסים והוי כעשיר שיש לו אוצרות הרבה ואפ"ה חייב דיכול לבוא לידי עניות אם יאבד העושר ההוא בענין רע. ופי' וכי משלך יש לו רשות ליקח או צריך ליקח מאוצרותיו הוה אומר מאוצרותיו ולא משלך כיון שעבר ממלכותו. הלכך הוה כשאר עשיר וחייב כפרושו. אבל לישנא דגמ' משמע כפרש"י ז"ל דה"ל למימר מדידך או מדלי' ומה לו להזכיר אוצרו. אלא דסתם מלך יש לו אוצרות מרובין. וא"א לבוא לידי עניות. הלכך כיון שכבר נפטר מחמת עשרו עדיין הוא עומד באותו הפטור ולא דמי לעשיר (שפטר) (שפעל) מתחלה ואין לו כ"כ אוצרות מרובין. דיכול לבוא לידי עניות. אין לפוטרו משום עשרו שיש לו עתה: מ"ט דר"ע א"ק זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו. ו) עשירית האיפה חובה ביום חינוכן. דבמנחות פרק התכלת (דף נא.) תני זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' וכו' יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד ת"ל אשר יקריבו לה' אהרן בפ"ע ובניו בפ"ע. בניו אלו כהנים הדיוטות כו' או אינו אלא כ"ג כשהוא אומר והכהן המשיח תחתיו מבניו הרי כ"ג אמור הא מה אני מקיים בניו אלו כהנים הדיוטות. פירוש שמקריבין עשירית האיפה ביום חינוכן לעבודה ומה לי כהן שמקריבה פעם אחת חובה. ומה לי כ"ג שמקריבה בכל יום חובה. קרא מיהא איירי אף בכהני הדיוטים שמקריבין חובה. ופי' אחר שפי' רש"י ז) דאמלואים קאי שאז הקריבו בני אהרן ולא לדורות ביום חינוכן ולההיא פרושא ניחא: **הא** גופה קשיא אמרת שאין משיח חייב בט"מ וקדשיו. וא"א אמאי לא תקשי לי' מגשיא דקתני רישא אלא שהנשיא פטור בשמיעת קול והדר תני (כשהוא) [כל שהוא] בעולה ויורד נשיא כיוצא בו בעולה ויורד דהיינו כמאי דמחייב ולאפוקי מר"א דאמר נשיא מביא שעיר. הרמ"ה ד"ל:

ו) תוס' ל"ל קשה דהא דהיחיד נמי מביאין: ז) בגמרא שם:

היכא דאורי הוא גרמיה בהיתר חלב ולא אשתחפו ב"ד בהדיה ואורו כ"ד בהיתר דם א) ואיכו בהדייהו ואזל ואכל חלב ואכלי קהל דם ואיתו פר מהו. כיון דאיסור חלב ודם שוה דהאי באכילה והאי באכילה וקרבנן שוה דהאי פר והאי פר כמאן דאורו ב"ד עימיה בהיתר חלב דמי והלכך מתכפר בקרבן צבור. או דלמא כיון דלא מצטרפי להדדי. פי' דאי אכיל כחצי זית חלב וחצי זית דם לא מחייב כתרי איסורי דמי והורה בפ"ע הוא. אם תמצי לומר כיון דלא מצטרפי כתרי איסורי דמי הוא בחלב שעל הקבה והן בחלב דהדי וראי שם חלב אחד הוא ובהדי צבור מיכפר או דלמא כיון דתתרי קראי קאתו כדמפרש בפרק קמא הורה בפ"ע הוא יסלקא בתיקו: **פיבור'** שאין ב"ד חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת. פירוש (שהוא שאינו) [שאין. שהוא] חוזר על מה ששנה תחלה שהוריית משיח לעצמו כהוריית בית דין לצבור: מנא ליה דתנו רבנן ונעלם דבר ולא שתתעלם מצוה כולה כדאמרי' באידך פרקא: וכן המשיח מנ"ל דכתיב

ז) נ' דכיני נמדר הנעיות לחיפך מגי' אלנו. וכן היתה גי' הרמב"ם ופסק כאמ"ל דלרבו ומתנם דתקו מה הכ"מ ולמ"מ קוף ה"ש:

כהן משיח פרק שלישי הוריות

קשיין אהדדי. דקתני גלגל שלין משיח [חייב] שעומדת מקדש וקדשיו הא בשמיעת קול וכעוי שפתים חייב: **בדלי דלות.** משיח פטור מעולהו דכתיב [2] זה קרבן אהרן דלין אחרת בגלה לו חובה והאי דקאמר דמשיח חייב בשמיעת קול וכעוי שפתים כגון בדלות בתורין ובני יונה שעדיין לא בא לדלי דלות:

דר"ש סבר לה כר"ע בחדא. דפטור ליה למשיח מדלי דלות מזה קרבן אהרן וכגון: **ופליג עליה בחדא.** בדלות דאילו ר"ע פטר ליה נמי בדלות דקאמר שלין מתכפר בעשירית האיפה אין מתכפר בכולן ור"ש בדלי דלות הוא דלין מתכפר הא בדלות ועשירות מתכפר: **מ"ע דר' שמעון.** דאמר גלגל משיח אינו חייב בעעומאת מקדש וקדשיו: **דכתיב.** בעעומאת מקדש וקדשיו ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל מי שקרבנו שוה לקהל יצא זה שאין קרבנו שוה לקהל א"כ נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל שוה בכפרה דיוה"כ א"כ כהנים נמי לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ כהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה משיח נמי הא שוה בשאר מצות דשנה אלא אמר רבא אימא הכי מי שחטאתו שוה ליחידים ומאי ניהו קהל: ר"א אומר הנשיא מביא שעיר וכו': א"ר יוחנן לא אמר ר' אליעזר אלא בעעומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר ברת בו בכבקבועה אמר רב פפא ה"נ מסתברא דאי ס"ד ר"א על כולהון קאמר מכדי שעיר נשיא ופר משיח במקום יחיד לחטאת קאי ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול ובעוי שפתים אלא מדלא קתני משיח ש"מ אעומאת מקדש וקדשיו קאי דמשיח פטור א"ל רב הונא בריה דרב נתן לר"פ ממאי דלמא ר"א אכולהון קאי ובמשיח סבר לה כר"ע דאמר משיח פטור בכולן א"ל ור"ע מי פטר ליה מפר [6] ותו לא מידי א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא [7] אשם תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על טומאת מקדש וקדשיו א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר הואיל ונאמר בו ברת בכבקבועה מייתי נשיא שעיר עליה והא"ר יוחנן מודה ר' אליעזר שאין מביא אשם תלוי קשיא:

הדרן עלך הורה כהן משיח:

כהן [1]משיח שחטא ואח"כ עבר ממשיחותו [2] וכן נשיא שחטא ואחר כך עבר מגדולתו כהן משיח מביא פר והנשיא מביא שעיר משיח שעבר ממשיחותו ואחר כך חטא וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא [3]כהן משיח מביא פר [4]הנשיא כהדיוט: **גמ'** השתא יש לומר עבר ממשיחותו ואח"כ

שגגתן חטאת דהיינו חטאת קבועה יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר ומשיח פר וכיון דשעיר דנשיא ופר כהן משיח במקום חטאת קבועה דיחיד קיימי מי אמרת אכולהו קאמר ר"ל דנשיא מביא שעיר אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה: **ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול וכעוי שפתים.** כי דייקי אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה: **אלא נלמ.** מדלא קתני הכי ש"מ דאעומאת מקדש וקדשיו קא"ר אליעזר דנשיא מביא [7] שעירה הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והאי דלא קתני ומשיח מביא פר בעומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה משום דמשיח פטור לגמרי בעומאת מקדש וקדשיו דסבר לה כר"ש דפטור: **א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא וממאי דלמא ר"א אכולהו קאי.** דנשיא מביא שעיר אפי' אלא במקום כרת והאי דלא קתני נמי משיח מביא פר בעומאת מקדש וקדשיו ובשמיעת קול וכעוי שפתים משום דמשיח סבר לה כר"ע דאמר (ע"א) משיח פטור מכולן ובשמיעת קול וכעוי שפתים ולעולם אכולהו קאי ר"ל דנשיא מביא שעיר: **א"ל ר"ע מי פטר.** נמי למשיח מפר [6] (דלמא) כי קא"ר עקיבא משיח פטור מכולן מעומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול וכעוי שפתים כגון להביא קרבן עולה ויורד אבל להביא פר מחייב וכיון דמחייב בפר א"כ ניתני נמי ר"א משיח מביא פר בשמיעת קול וכעוי שפתים אלא מדלא קתני הכי ש"מ דאעומאת מקדש וקדשיו קאי רבי אליעזר דנשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והא דלא קתני ומשיח מביא פר בעומאת מקדש וקדשיו משום דסבר לה כר"ש דאמר (ע"ב) דאין כהן משיח מביא פר בשמיעת קול וכעוי שפתים ר"ל דאין כהן משיח מביא בעומאת מקדש וקדשיו: **וחו לא מידי.** ותו ליכא למיקשי ולא מידי: **א"ר יוחנן.** אע"ג דקאמר ר"ל הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה דנשיא מביא שעיר כבחטאת קבועה מודה ר"א לענין אשם תלוי דלאו דייקה כבחטאת קבועה דכי היכי דאמר לעיל (ח:) אין יחיד מביא אשם תלוי אלא על ספק קבועה ה"נ אין מביא אשם תלוי על ספק עומאת מקדש וקדשיו אע"פ שנא' בו כרת כבקבועה הואיל ואינה ממש חטאת קבועה אין מביא אשם תלוי: **הני הנא קמיה דרב ששת אשם תלוי כא על ספק עומאת מקדש וקדשיו.** הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה: **א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר.** כשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה וקאמ' דה"ה לענין אשם תלוי: ומי מלית אמרת הכי **והא א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא אשם תלוי: קשיא.** דמתני' דיקן לא מיתוקמא דלא כחד:

הדרן עלך הורה כהן משיח

השתא [5] יש לומר עבר ממשיחותו **ואחר כך חטא מביא פר חטא הואיל ועבר מגשיחותו ואחר כך חטא הוי כהדיוט חטא ואחר כך עבר מגשיחותו נמי ליהוי כהדיוט קמ"ל.** ליתא אחריתא ליכא למימר דחטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא כיון דחטא ליה עבר ממשיחותו דמביא פר כל שכן חטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא לא קשיא משום דקתני גבי נשיא כי עבר אכולהו ואחר כך חטא כי הדיוט מייתי סלקא דעתך אימא כי חטא ואחר כך עבר ייתי נמי כי הדיוט הלכך תנא גבי נשיא שחטא ואחר כך עבר דמייתי כי נשיא ואיידי דתנא גבי נשיא חטא ואחר כך עבר תנא נמי גבי משיח

א א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה ז סמג עשין רח:
ב ב מיי' שם הלכה ט סמג שם:
ג ג מיי' שם הל' ז:
ד ד מיי' שם הלכה ט:

רבינו חננאל

לאשמת העם הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים. פירוש א) ב"ד עד שיורו לבטל מקצת דלקים מקצת. מנ"ל דתנו רבנן בספרי לפי שיצאת עבודת כוכבים לידון בעצמה. יכול יהו חייבין על העלם מצוה כולה נאמר כאן אם מעיני העדה ונאמר להלן ונעלם דבר מעיני מה להלן בב"ד אף כאן בב"ד מה להלן דבר ולא כל הגוף אף כאן דבר ולא כל הגוף: **תתני'** אין חייבין. פירוש ב"ד אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה: מנא הני מילי דאין ב"ד חייבין [בלא העלם דבר] ת"ר בספרא ישגו. יכול יהו חייבין על שגגת המעשה ת"ל ישגו ונעלם שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה. וכן המשיח לאשמת העם כתיב. הרי משיח כצבור: ולא בעבודת כוכבים. כדתניא בספרי לפי שיצאת עבודת כוכבים לידון בעצמה. יכול יהו חייבין על שגגת המעשה שלה. נאמר כאן מעיני ונאמר וכו': אתאן לאוקמא למתניתין מדלא קתני משיח בעבודת כוכבים לענין שגגת מעשה כרבי ולא רבנן. דתניא כתוספתא משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת המעשה. פירוש בלא העלם דבר. וחכ"א בהעלם דבר ושוין שבשעירה כיחיד ושוין שאין מביא אשם תלוי: ודחי' ותסברא דדונו כרת ושגגתו חטאת מי קתני וכן המשיח והא קיימא לן לקמן דאין חייבין בעבודת כוכבים אלא על דבר שודונו כרת ושגגתו חטאת. אלא תנא ליה בהא. פירוש גבי שאר מצות וה"ה בעבודת כוכבים הכא נמי תנא ליה גבי מצות וה"ה לעבודת כוכבים. ולעולם רבנן היא: מ"ט דרבי אמר קרא התם בפרשה שלח לך וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה נפש זה נשיא ב) שוגגת זה משיח בחטאה בשגגה רבי סבר הכי קאמר רחמנא מי שחטאו בשגגת מעשה לחודה בשאר מצות יביא בעבודת כוכבים על שגגת מעשה לחודה. יצא משיח שחטאו בשאר מצות בהעלם דבר ושגגת מעשה. ושוין שבשעירה כיחיד. דקאמרן פירוש שוגגת זה משיח. ס"א מנא לן דכתיב ואם נפש אחת אחר יחיד ואחד נשיא ואחד משיח בכלל נפש אחת הם: (שייך לדף ח) ושוין שאין משיח מביא אשם תלוי דכתיב ביה על שגגתו אשר שגג. מי שחטאו בשגגת מעשה לחודה מייתי אשם תלוי. יצא משיח שחטאו בשגגת מעשה עם העלם דבר. אחמה"ר משיח ג) חטאו בשגגה הוא. פי' בעבודת כוכבים לרבי אלא אימא מי שכל חטאו בשגגת מעשה לחודה. יצא משיח דבעי בשאר מצות העלם דבר. אקשינן מכדי כל אלו חטאו בשגגה כתיב. ופרקינן אין דא"כ נכתוב על שגגתו לחודה. אשר שגג למה לי. אלא הכי קאמר מי שכל חטאו בשגגה יצא זה שאין כל חטאו בשגגה: **תתני'** אין חייבין אלא על דבר שודונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח. ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על דונו כרת ועל שגגתו חטאת: מנא הני מילי דתנו רבנן רבי אומר נאמר כאן ונודעה החטאת אשר חטאו עליה. ונאמר להלן לצרור לגלות ערוותה עליה מה להלן דבר שחייבין על דונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן כן וכן המשיח דכתיב לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אח"כ מצות.

פירוש כתיב בצבור ועשו אחת מכל מצות ה' ונשיא כתיב ועשה אחת מכל מצות ה' וביחיד כתיב בעשותה אחת מצותו ה'. ובעבודת כוכבים אחיא מעיני מעיני יחיד ונשיא ומשיח. אמר קרא ואם נפש אחת כולן נפש אחת הן וילמוד תחתון מעליון: אקשינן. ורבנן דמפקי האי עליה דאחתו אשה לדרשא אחרינא בתחלת יבמות מנא להו דאין חייבין אלא על דבר שחייבין על דונו כרת ועל שגגתו חטאת ופרקינן נפקא להו מדמקרי. ס"א מדמתני ליה רבי יהושע בן לוי לבריה תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה מן הגורה ומן הגר את וגו' מפורש בתחלת פרק חלק דהאי מגדף עובד עבודת כוכבים הוא. ותניא בספרי רבי ישמעאל אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנאמר כי דבר ה' בזה. שביזה דבור ראשון שנאמר למטה מפי הקב"ה אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך. הוקשה לך התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על דונו כרת ועל שגגתה חטאת והכי תניא בספרא אשר לא תעשינה יכול דברים שחייבין על דונם כרת. חייבין] על דונם כרת. ת"ל תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה. הרי כל העושה בשגגה כעבודת כוכבים. מה עבודת כוכבים שודונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל מעשה שחייבין על דונו כרת ועל שגגתו חטאת.

ד) ג"ל פירוש ולא כהורמת ב"ד בע"ז. **ה)** כ"ה ג"כ בתוספות הרא"ש. **ו)** נר' אותה לרבינו כאן בגמ' וכ"ג גרס"י.

שתני' כהן משיח שחטא מביא פר ונשיא מביא שעיר. הך דשעיר אתיא דלא כר"ש. דלר"ש דבעי חטאה וידיעה ה"ל לאלוגי בין נודע לו עד שלא עבר לנודע לו אחר שעבר: וכן נשיא שעבר. האי וכן לאו דוקא דאין דינם שוה אלא [בעבור] אחר החטא. ואיידי דתנא בריישא וכן תנא נמי בסיפא וכן: **השתא** י"ל (ניער) [עבר] ממשיחותו כו'. לא שייך הכא למימר לא זו אף זו קתני. דא"כ נעבריבנו ונתנינהו בחד בבא ולא נתני נשיא בהדי:

ז) תוס' ד"ל מ"מ דר"ש.

ח) (סוכה לו: וסס קמן). **ט)** ג"ל אשם תלוי. **י)** (ויקרא ו:). **יא)** (שם כ"ב). **יב)** (ויקרא ד:). **יג)** (כ"ס ממ"ו). **יד)** ג"ל שעיר. **טו)** כ"ה מ"ז.

תורה אור השלם

1. ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את מקדש יי טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא: במדבר יט כ

מוסף רש"י

לא אמר ר' אליעזר. קרבן קנוי לגמרי בעבירה דקרבן עולה ויורד, אלא בעעומאת מקדש כו' אבל בשמיעת קול וכעוי שפתים לא אמר (שבועות כד:). **ותו לא מידי.** מי ליכא לאקשויי מידי (עירובין קג:) אין לאקשות על דבר זה (עי"ז כג: סד:) אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:) ליכא לשויי מידי (סנהדרין סב:) אין לאקניט בדבר זה (שם סז:).

הדרן עלך הורה כהן משיח

תוספות הרא"ש

א) פי' שאין משיח חייב על טו"מ וקדשיו דברי רש"י ד"ל: **ב)** שקרבנו שוה לקהל. שמתכפר עם הקהל בטו"מ וקדשיו. כדאיתא בדפ"ק דשבועות. והוא מתכפר בפר: ובא נמי הא לא שוה לקהל. פרש"י ד"ל שהוא מביא שעיר והם מתכפרים בפר. ולא נהירא להרמ"ה ז"ל דהא דאפקי' רחמנא לנשיא לידון בשעיר מכלל יחידים הוא דאפקי' דלא לייתי כשבה או שעירה בשגגת מעשה גרידתא. אבל מכלל צבור שחטאו בהעלם דבר לא אפקי' דמתכפר עם הצבור בפר. (והנשיא) [ופי' נשיא] נמי הא לא שוה לקהל (דאיהו מעשה) [דאיהו מייתי] כשבה או שעירה בשגגת מעשה (וא"ו) [ואיהו] מייתי שעיר בשאר מצות: בשעיר דיוה"כ שוה מיהו דמתכפר עם הקהל בטו"מ וקדשיו בשעיר: שאר כהנים נמי (הלא היא) [הא לא] שוה לקהל (שהרי מתכפרים עם כה"ג) ביוה"כ בשעיר [שהרי מתכפרים עם כה"ג] (כמו): בשאר מצות בשאר יומות השנה שמתכפרים עם הצבור בפר. א"נ שוה לקהל להתכפר בכשבה או שעירה בשגגת מעשה אבל משיח פטור כדאמרינן לקמן: משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות כל יומות השנה דכי חטא עם הצבור מתכפר עם הצבור. ואית ספרים דגרסי משיח נמי הא שוה (בשעירים) [בשעירה] דכי חטא בעבודת כוכבים בשגגת מעשה שוה לצבור להביא שעירה: **אמר** ר' יוחנן לא אמר ר"א דנשיא מביא שעיר במקום שיחיד מביא קרבן עולה ויורד. אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ואמר כהן כרת נידון כקבועה. כלומר כשאר דברים שהיחיד מביא עליהם חטאת קבועה דהיינו דבר שודונו כרת ומביא עליהם יחיד חטאת קבועה כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר. הה"נ טומאת מקדש וקדשיו שהיחיד בעולה ויורד נשיא מביא שעיר הואיל וחייב על זדונו כרת כקבועה. לפי שהכרת הוא עיקר חיוב של חטאת קבועה כדילפי' מעליה עליה (אומר תורה) [אר מתורה] א' יהיה לכם. וכשיצא נשיא מכלל יחיד לדונו בשעיר בכל דבר שזדונו כרת כדין שאר חייבי חטאות. וכשיצא טומאת מקדש וקדשיו לידון בעולה ויורד ביחיד יצאת ולא כנשיא. שהרי יצא

ג) ראש אבות הנפש ההוא מתוך הקהל כי את מקדש יי טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא. **ד)** ר"ל אשם תלוי. **ה)** (ויקרא ה:). **ו)** (ויקרא ד:). **ז)** (שם כ"ב). **ח)** (ויקרא ד:). **ט)** (כ"ס ממ"ו). **י)** ג"ל שעיר. **יא)** כ"ה מ"ז.

נשיא מכלל יחיד לגמרי במצוה שזדונו כרת לידון בעצמו בשעיר: א"ל רב (כהנא) [הונא] בריה דרב נתן לרב פפא ממאי דלמא ר"א אכולהו קאי. רב הונא אותביה לרב פפא דקאמר ה"נ מסתברא דבעי לאוכוחי לקיים דברי ר"י דלא אמר ר"א אלא בטו"מ וקדשיו ור"א סבר כר"ש דקאמר משיח פטור על טו"מ וקדשיו. וא"ל רב הונא דאין לו כח להוכיח זו דמצי למימר דר"א כר"ע ס"ל דאמר משיח פטור מכולן. (וקשי') [וגרס"ר] א"ל ר"ע מי פטר ליה מפר ליה ר"ע מעולה ויורד אבל פר מייתי הלכך אי כר"ע ס"ל ליתני משיח מביא פר. אלא ודאי לא אמר ר"א אלא בטומאת מקדש וקדשיו. ובמשיח סבר לה כר"ש ולא נהירא גירסא זו ולא נמצאת בספרי ספרד. ואין יתכן שיאמר רב פפא דלמא לא פטר ר"ע אלא מעולה ויורד אבל פר מייתי [ולכן אמרין] ה"ע מסתברא. כי הבא להביא ראיה לקיים דברי תנא או אמורא צריך להביא ראיה מפורשת שלא יוכל אדם לסותרה והבא לסותרה יכול לומר דלמא לא אמר פלוני כך אלא כך ואין לך ראיה ברורה מכאן. אבל לא יתכן כלל שאדם מביא ראיה מדלמא. ועוד דהאי דלמא לא מסתבר כלל. דמשיח בפר הוקש לצבור בפר מלאשמת העם. וכי היכי דצבור לא מייתו פר בהשמעת קול וכעוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. ה"נ משיח לא מייתי עליה. ותו לא מידי: **א"ר** יוחנן מודה ר"א שאינו מביא אשם תלוי ואע"ג דאמר ר"א דנשיא מביא חטאת קבועה על טומאת מקדש וקדשיו מודה הוא שאין הנשיא מביא על ספק אשם תלוי כדתנן אין מביאין אשם תלוי על עשה ולא תעשה שבמקדש. ואע"ג דלא אימעיט טומאת מקדש וקדשיו מדין אשם תלוי אלא מדלא הוויין חטאת קבועה כדאמרינן לעיל בפרקין. ונשיא מביא חטאת קבועה. אפ"ה אין מביאין. דאשם תלוי בסתם לכל ישראל נאמרה. וכמו שאשר הצבור אינן מביאין אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו. כך נשיא אינו מביא. ולא דמי לקרבן עולה ויורד שנשיא מביא חטאת קבועה. לפי שיצא (קבוע) [נשיא] מכלל יחיד לכל חטא שזדונו כרת. ופרשת עולה ויורד ליחיד נאמרה ולא לנשיא: **הדרן עלך הורה כהן משיח**

ו) תוס' ד"ל מ"מ דר"ש.

משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר. ומה שכתוב בספרים תני גבי משיח עבר ואחר כך חטא לאו מתרצתא היא ולשון ראשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו': מה"מ. דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמביא פר: מתני' חטא עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות.

דרבנן בחר חטא לחוד: ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין. דר"ש חטאה דעביד וה"ה דפליג ר"ש בריש דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר לחין מביא שעיר דחטאה וליה בעי כשהוא נשיא: גמ' מ"ט דר"ש אם הכהן המשיח יחטא. חטא המשיח הוא דמביא פר: פרט לקודמות. לשחטא ואח"כ נתמנה הרי הוא כהדיוט ואין מביא פר: ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא חטאתו משעבר [2]משיח שאין מביא בשגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה [3][לא] כ"ש תלמוד לומר והקריב על חטאתו מלמד שמביא על חטאתו משעבר וגייתי נמי נשיא מק"ו ומה משיח שאין מביא בשגגת מעשה מביא חטאת משעבר נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר תלמוד לומר [2]אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט לא: מתני' [4]חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים ומשנתמנו פטורים [2]איזהו נשיא זה מלך שנאמר [2]מכל מצות ה' אלהיו [5]שאין על גביו אלא ה' אלהיו: גמ' מה"מ דתנו רבנן [1]אם הכהן המשיח יחטא [6](לאשמות) פרט לקודמות [6](שיכול) והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר

ואח"כ חטא מביא פר חטא ואח"כ עבר ממשיחותו צריכא למימר משום דקתני גבי נשיא דכי עבר מנשיאותו ואח"כ חטא כהדיוט מייתי אהכי תני גבי משיח [6][חטא ואח"כ עבר] מביא פר מנא ה"מ [3]דתנו רבנן [1]והקריב על חטאתו מלמד שמביא חטאתו משעבר שיכול והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא חטאתו משעבר [2]משיח שאין מביא בשגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה [7][לא] כ"ש תלמוד לומר והקריב על חטאתו מלמד שמביא על חטאתו משעבר וגייתי נמי נשיא מק"ו ומה משיח שאין מביא בשגגת מעשה מביא חטאת משעבר נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר תלמוד לומר [2]אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט לא: [4]מתני' עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים ומשנתמנו פטורים [2]איזהו נשיא זה מלך שנאמר [2]מכל מצות ה' אלהיו [5]שאין על גביו אלא ה' אלהיו: גמ' מה"מ דתנו רבנן [1]אם הכהן המשיח יחטא [6](לאשמות) פרט לקודמות [6](שיכול) והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר

מנשיא דזקין שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן לאו זיבות אחר הדבור: [8]אמר בנגעי אדם שמטמאין באוהל. כגון על ידי נפילה והכאה וכיוצא או ע"י שד. וה"ה לנגעי בתים דמטמאו באוהל: **רבא אמר.** לא קשיא הא דקאמר ר"ש פרט לנגעי אוהל כגון נגעי רוחות דע"י נפיחת שד ולא ע"י באוהל כגון ע"י הכאה וכיוצא: **רב פפא אמר.** כי אמר ר"ש פרט לנגעי אוהל ע"י כשפים דלא מטמו וכי קתני אתאר בנגעים דטמאו באוהל כגון שלא ע"י כשפים: **ויש כבית החפשית.** דנעשה חפשי מן המלכות דהכהדיוט דמי ואינו מביא שעיר ולא כרבי יוסי דאמר לעיל בפרק הורה כהן משיח (דף ט.) מי שבא לידי עניות והאי נגעורא לא בא לידי עניות דגזא דדיה מיהא מיתיה: **מכלל דעד השתא עבד הוה.** דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים: **וסולתא.** סולת. ולהכי נקט בהדי פיתא סולת קמחא לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת: **ומעטה אם הספנים.** שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין ליס רב המוכל וזופן עיניו [9] ונלפון והכוכב מתהלך לדרום ורוחה [9] בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב נולדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב המוכל זופן עיניו בו בצפון והספינה מהפך בדרום ורואהו נולדו אחר כבוכב שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור לישרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מעטה אם הספנים: **אמר לו כל כך.** תכמה יש בידן ואתה יודע לספינה לספינה לסחורה (עכ) [נשכיל] מזונותיך כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות: **נתן.** רבן גמליאל דעתו עליהם להושיבם בלשם כדי שיהו מתפרנסים [מאותה] שררה שיתן להם: **כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם.** שלא נאמר בשליחות ראשון שהיימת בורחים מן הגדולה:

עבדות

המשיח יחטא חטא כשהוא משיח מביא כשהוא הדיוט אינו מביא ותניא נמי גבי נשיא כה"ג [2]אשר נשיא יחטא פרט לקודמות [6](שיכול) והלא דין הוא ומה משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות תלמוד לומר אשר נשיא יחטא שחטא והרי הוא נשיא ולא שחטא ועודהו הדיוט: ת"ר אשר נשיא יחטא יכול גזרה ת"ל אם הכהן המשיח יחטא מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא אמר מר יכול גזרה גזרה מהיכא תיתי אמרי אין אשכחן דכתיב [3]ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם שנגעים באים עליהם דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר פרט לנגעי אונסין לאו אמר רבי יהודה בשורה הכא נמי אימא גזרה היא הלכך כתיב אם ולרבי שמעון נגעי אונסין מי לא מטמו והא [4]תניא אדם כי יהיה מן הדבור ואילך והלא דין הוא מטמא בזב וטמא בנגעים מה זב מן הדבור ואילך אף נגעים מן הדבור ואילך לא אם אמרת בזב שכן [2]אין מטמא באונס תאמר בנגעים שמטמאין באונס תלמוד לומר אדם כי יהיה מן הדבור ואילך רבא אמר פרט לנגעי רוחות רב פפא אמר פרט לנגעי כשפים תנו רבנן אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה אמר רב אבדימי בר חמא [5]פרט לנשיא שנצטרע שנאמר [5]ויגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא בהדי דר' גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים] ואמרתי שמא יעלה ויתעה [אותנו] אמר ליה כל כך בידך ואתה עולה בספינה א"ל עד שאתה תמה עלי [10]תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעין לשער במה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש נתן דעתו להושיבם בראש כשעלה שלח להם ולא באו חזר ושלח ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם

עבדות

מסורת הש"ס

ה) רש"ל, ב) מ"כ פ' ויקרא, ג) נעיל ז, ד) כ"כ בדפו"י, ה) כתובות פא., ו) [נעיל ט. לקמן יח:], ז) כ"ש מ"ז, ח) כ"ש מ"ז, ט) מ"כ פ' מצורע, י) בס"מ תמה אני, כ) [נעיל ט:], ל) [ויקרא טון], מ) רש"ל [ועי' בחלופי גרסאות], נ) [עי' רש"ש],

תורה אור השלם

1. אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים ליי לחטאת: ויקרא ד ג
2. אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות יי אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם:
ויקרא ד כב
3. כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם:
ויקרא יד לד
4. אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים: ויקרא יג ב
5. ויגע יי את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית שפט את עם הארץ: מלכים ב טו ה

מוסף רש"י

חטאו עד שלא נתמנו. נשיא ומשוח שלין קרבנם כשל יחיד, שנאמרו מצות שעיר ומשוח מצות פר (כתובות מה:). **הרי הן בהדיוטות.** נכנסה ושעיר שלמ"פ שנשתנה נופש לא נשתנה קרבנם (שם). **אם נודע להם עד שלא נתמנו.** דהוה ליה ידיעה ומטוה כמד נופש, חייבים. כהדיוטות, ומשנתמנו. דהוה ליה מעלה בשעת קרבן יחיד וידיעה כשעת קרבן נשיא, פטורים. לגמרי (שם). בשורה היא להם. לפי שהטעינו המוריים מעמוניות של הכא בקרבנות המיסה כל מרבעים שנה שהיו שלמלו המדבר ומל ידי הנגע ונוקן הכיס ומוליאן (ויקרא יד לה).

תוספות הרא"ש

אשר נשיא יחטא יכול גזרה. משום דשני קרא בדיבורי' יכתיב אשר נשיא יחטא ולא כתיב אם נשיא יחטא כי היכי דכתיב אם הכהן המשיח יחטא בעי יכול שהכתוב מבשרן שעתידין (הנשיאות) [הנשיאים] לחטוא ת"ל יחטא דמשמע במקרה כמו יחטא דכתיב גבי ס"מ. ומתוך פרש"י ז"ל משמע שכתוב בספרים נאמר כאן יחטא ונאמר להלן יחטא. ואפי' אם ישנו בספרים אינה ג"ש ממש דתרוייהו צריכי למעוטי קודמות. אלא גלוי מלתא בעלמא דיחטא דהכא כמו יחטא דהתם. והאי דכתיב אשר בדדייש לקמן אשרי הדור שהנשיא מביא קרבן על שגגתו: (ראי) [ומי] כתיב קרא הכי לבשר על הרעה. אין [דכתיב] ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם. (אלא) [אלמא] אורחא דמלתא דקרא מרמז העתידים אפי' הרעה. ואע"ג דלא דמי כולי האי דאותה בשורה טובה היתה דאמרינן במדרש שהאמוריים הטמינו אוצרותיהם בכותלי בתיהם ובמקום המטמון הביא הקב"ה צרעת כדי שיסתרו הכותלים וימצא המטמון: נגעי אונסין לא מטמו והתניא וכו' עד תאמר בנגעים שמטמאין באונס. ומשמע ליה לתלמודא שאין לחלק בין נגעי אדם לנגעי בתים. והרמ"ה ז"ל הקשה מאי פריך מנגעי אדם לנגעי בתים הכא עניינא דקרא דכתיב ונתתי אני ולא שבא ע"י אונס. והכא מעניינא דקרא דכתיב כי יהיה דמשמע בכל ענין שיהיה. ועוד אי ס"ד דמעיקרא הוה ס"ל דנגעי אונסין דמטמעט ר' שמעון בבתים קממעט להו. א"כ מאי סלקא דעתך לאוקמינהו. אי בנגעי רוחות וכשפים מאי קא פריך [הא] לא דמי האי אונס שמביא אדם בגרמותו לאונס אחר. וכ"ת דאפי' אי מוקמת ליה בנגעי רוחות וכשפים קשיא ליה. א"כ מאי משני רבא ור"פ בנגעי רוחות בנגעי כשפים. ופירש ס"ד מעיקרא דהני נגעי אונסין דממעט ר"ש לא בנגעי בתים קאמר דמשמע ליה לר"ש למדרש קרא ונתתי אני ממילא פרט לנגעי אונסין שלא באו ע"י המקום ב"ה בלבד אלא ע"י דבר אחר. ואם אינו ענין לנגעי בתים דס"ד דליכא מידי בנגעי בתים דלא הוה מחמת המקום שהרי אין בבית רוח היים שיקבל חולאים ונגעים כמו בבשר ודם. וע"כ אי אתה מוצא בנגעי כתים אלא ע"י גזירת המקום. ולא שייך למעוטי בהו נגעי אונסין. וקרא ע"כ כאם א"ע לנגעי בתים תנהו ענין לנגעי בני אדם. ומש"ה פריך מהך ברייתא. ותירצו רבא ור"פ דמשכחת שפיר נגעים בבתים שלא באו על ידי הקב"ה בלבד כגון נגעי רוחות וכשפים. (והכי) [ובבתים] ממעט ר"ש אבל באדם משמע אפי' באונס: (ת"ש) [ת"ר] אשר נשיא יחטא פרט לחולה. כדמפרש שאם נצטרע וחטא אינו מביא שעיר לפי שעבר מנשיאותו והרי הוא הכהדיוט. ופרש"י ז"ל דהך ברייתא דלא כריה"ג דלדידיה כיון דנזא דדיה ולא דק דלענין עולה ויורד הוא דקאמר ר"י הגלילי דנשיא פטור משום דליתיה בדלות ועלה קמבעיא לה אם נצטרע אי מדחי דחי או מפטר פטר ופשט ליה דפטר לפרש"י ז"ל. אבל להביא שעיר אחר שחלה ועבר בהא ט) (כ"א) מודו דלא כדתני לעיל אשר נשיא אין כשאינו נשיא לא. ותנן נמי כמתני' נשיא שעבר הרי הוא כהדיוט וליכא מאן דפליג. הרמ"ה ז"ל: **א"ל** כל כך בידך ואתה עולה בספינה. פרש"י ז"ל כ"כ חכמה יש בידך ואתה יורד לסחורה לספינה בשביל מזונותיך. כלומר אתה צריך לירד בספינה בשביל מזונות. ולא נהירא דלא לבנוים עושר. ועוד דרוב יורדי ספינה הם עשירים בעלי סחורה. דמה לעניים צורך לילך בספינה ממדינה למדינה. וי"ל (כבר) [כ"כ] אתה יודע במוצאי הים וקורותיו ואתה יורד לספינה. וא"ל עד שתמה אתה עלי שלא הועילה חכמתי לי ליהדר ולכרין השעה שיעלו הכובשים המה על אלו חכמים גדולים שאין כל חכמתם מועילה להם ליטול עצה לעצמן להרוויח אפילו כדי מזונותם בצמצום. הרמ"ה ז"ל: נתן דעתו להושיבם בראש. פירש רש"י כדי שיהיו מתפרנסים בשררה שיתן להם. ולא נהירא דלשון להושיבם בראש כישיבה משמע דקאמרינן בכתובות בשלהי פרק הנושא (דף קג:) דר"ח בר חמא יושב בראש. וכישיבה מאי פרנסה איכא. אלא משום דאשכחיהו רבי יהושע כולי האי אמר דאוים הללו לישב בראש ולמנותם פרנס על הצבור. הרמ"ה ז"ל:

ט) הוא ל"ש כל מדם ואילו נ"ל כ"ש:

ה א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה יב:
ו ב מיי' שם הל' יב:
ז ג מיי' פרק ג מהל' מחוסרי כפרה הל' ג:
ח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ט:

רבינו חננאל

יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצר' צבור בעבוד' כוכבים מנ"ל [8] אמר קרא ואם נפש: כתרגמא רבי אומר לפי שמצינו בעבודת כוכבים שחלק הכתוב בין מרובין ליחידין מרובין בסייף לפיכך מתנום אבד פירוש אנשי עיר הנדחת. יחידין בסקילה לפיכך מתנום פלט יכול נחלוק בקרבנותיהם [ת"ל תורה אחת] פי' בשגגת מעשה לחודה בלא הוראה שוה דכל חד וחד בין יחיד בין רבים מייתי שעירה. ופירשנו בפרק האי של זו המסכת כי כל ישראל אם עשו בלא הוראה כל חד וחד מייתי קרבן יחיד והיינו דקא (סמיך) [משוי להו] הכא. אבל בענין הוראת ב"ד לא מיירי כלל: מתקיף לה רב חלקי: מהגרוניא. ס"א רב חייא מגרגוניא אלא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת הא לאו הכי הוה אמינא חלוקין הן וכי שגגו רבים במעשה בלא הוראה קרבנם חלוק מהיחיד. דבר זה אי אפשר על הדעת שאין שום קרבן שיחייבו בו מאי נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי ליה פירוש בהוראה. נייתו פר ושעיר צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו להו. פירוש בהוראה. לייתו שעיר. פי' דעדיף משעירה. דדמפרש בספרא בשעירה לא אתי' קרבן צבור. נשיא בשאר מצות הוא דמייתי ליה. פירוש בשגגת מעשה לחודיה. מאי אייתר לך שעירה יחיד נמי קרבנו. ומהדרינן אצטריך סד"א צבור בעבודת כוכבים. פירוש בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת הני דעבוד בשגגת מעשה [לייתו אפכא] פירוש לייתו שעיר לעולה ופר לחטאת (וצבור) [א"נ] צריכין קרבן אחד ואין להם תקנה קמ"ל: אמר ברוך ראיתי שכתב רב האי גאון זצ"ל אנו אומרים כי מדרש רבי בענין תורה אחת לא יתכן שהרי חלק הכתוב בין מרובין ליחידים גם בקרבן עבודת כוכבים שהרי יחידים מביאין שעירה וצבור שהן ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת. וכיון שפירש הכתוב וחלק לא הוה סלקא אדעתין שחייבין אנו לחלוק חלוקה אחרת בדי שיהא צריך לאשמעינן תורה אחת. ור' נסים ב"ר יעקב זצ"ל אתקפה ופירשה באנפא אחרינא כתבנוהי בתחלת פירוש דיבמות. ובין מר ובין מר לא ע"ילי סוגיא דשמעתא דלא סברי דאיכא הפרש ברבים בין הוראה בשגגת מעשה ובין מעשה לחודה ואי אפשר לדמויי קרבן צבור לעיר הנדחת. ב) דקרבן צבור לא אתי עד דעבדי רוב הקהל. ואפי' לר' יהודה ור' שמעון [עד דעבד שבט א'] ויקים לן בתחילת סנהדרין בין לר' יאשיה בין לר' יונתן דכל השבט שהודה לא עבדינן יחיה עיר הנדחת. כמה פרכי איכא ג) (דבדיקן למרי ליבא מאי) הוא והמכשלה הזאת תחת ידך ד) אקשי'

ט) גי' רבינו מלן כהני כיכמות ע"ס ותמר כמה מלות מדברי רבינו אמר מלת נפש. ב) עי' כרי"ף בפ"ק דיבמות. ג) תוס' ל"ל דבכגון דין למרי תלמודיה. ד) עי' נתיון דף מג רש"מנ.